

стильової традиції, адже лише в умінні сприймати усі три сторони музичного змісту з різним рівнем їх прояву формується і розвивається слухацький апарат та виховується стійкий пізнавальний інтерес до музичного мистецтва.

Перспективи подальших розробок. У статті окреслені лише особливості сприйняття музики учнями молодшого шкільного віку. У середніх класах загальноосвітньої школи учні поступово набувають музичного досвіду, що дозволяє до слухання додавати музичні зразки, що апелюють до символіки. Проте, з цієї позиції проблема сприйняття музики потребує окремого ґрунтовного дослідження.

Література

1. Костюк А.Г. Восприятие мелодии: Мелодические параметры процесса восприятия музыки. К.: Наук. Думка, 1986. 189 с.
2. Медушевский В.В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. М.: Музыка, 1976. 254 с.
3. Назайкинский Е.В. О психологии музыкального восприятия. М.: Музыка, 1972. 319 с.
4. Остроменский В.Д. Восприятие музыки как педагогическая проблема. К.: Муз. Укр., 1975. 286 с.
5. Сохор А.Н. Воспитательная роль музыки. Л.: Музыка, 1975. -46 с.
6. Тарасов Г.С. Проблема духовной потребности: На материале музыкального восприятия. М.: Наука, 1979. -191 с.
7. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей. М.: Пассим, 2003. 379 с.
8. Холопова В.Н. Три стороны музыкального содержания. *Музыкальное содержание: наука и педагогика: Материалы Первой Российской научно-практической конференции*, г. Москва. Москва-Уфа: РИЦ УГИИ, 2002. С.55-76.

УДК 373.31

А. Медик,

здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

A. Medic,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

THEATRICAL ACTIVITY AS A MEAN OF SPEECH DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOL PUPILS

Анотація. У статті актуалізується значення театралізованої діяльності для розвитку мовлення молодших школярів. Нами визначено та розкрито елементи мовної техніки, які розвиваються у процесі залучення учнів до театралізованої діяльності. Ми довели, що участь у театралізованих постановках сприяє розвитку мовлення, збагачення словникового запасу, формування мовної та мовленнєвої компетентності молодших школярів.

Abstract. The article actualizes the importance of theatrical activities for the development of speech of junior schoolchildren. We have identified and disclosed elements of language techniques that develop in the process of involving students in theatrical activities. We have proved that participation in theatrical productions promotes the development of speech, enrichment of vocabulary, the formation of language and speech competence of primary school children.

Ключові слова: учень початкової школи, розвиток мовлення, театралізована діяльність.

Key words: primary school pupil, speech development, theatrical activity.

Мовленнєвий розвиток молодших школярів особливо яскраво активізується в молодшому шкільному віці, адже дитина йде до школи, де вивчаючи навчальні дисципліни, збагачує свій

словниковий запас, розвиває комунікабельність, так як доводиться постійно спілкуватися із вчителем та однокласниками; вчиться вести бесіду, працюючи над діалогічним та монологічним мовленням, формує мовну та мовленнєву компетентності. Підтримати та стимулювати процес розвитку мовлення здатна театралізована діяльність, так як вона поєднує всі види мистецтв, що допомагають розширити світогляд молодшого школяра та насити мовлення різними художніми засобами (епітетами, метафорами, порівняннями, гіперболами), зробити його чітким та виразним.

Питаннями організації театральної мовленнєвої діяльності займався провідний ряд науковців: психологів, педагогів, філологів. Л. Виготський, О. Запорожець, О. Леонтьєв стверджували, що театралізована діяльність сприяє загальному розвитку особистості учня початкової школи; О. Амацьєва, А. Богуш переконували, що театралізована діяльність сприяє покращенню мовлення та допомагає дитині проявити свої емоції, вжитись в роль необхідного персонажа, виразити власне ставлення до літературного образу. Питання організації та методики театралізованої діяльності широко висвітлені в роботах вітчизняних педагогів – Н. Карпінської, Л. Фурміна, Л. Ворошніна, Р. Сігуткіна, І. Реуцького, Л. Бочкарьової, І. Медведєвої, Т. Шишової та ін. Український педагог-класик С. Русова систематизувала різні види театралізованої діяльності та визначила, що вивчення ролей сприяє збагаченню словника дітей літературними виразами, розвиває їх творчі здібності. Л. Артемова досліджувала питання впливу театру на особистість дитини і видала декілька книг на цю тему («Театр і гра» тощо), класифікувала театралізовані ігри, поділивши їх на дві основні групи: ігри-драматизації та режисерські ігри. Р. Жуковська стверджувала, що участь дітей у сценках, виставах поповнює їх словниковий запас, вдосконалює мовлення, покращує інтонацію. Адже, коли малюк виконує роль, промовляє текст, то оволодіває поступово літературною мовою. Дитина вчиться виражати по-різному свої емоції через співчуття героям, вживання в їх роль. А. Кошелєва, Л. Стрелкова вважають, що через театралізацію діти пізнають навколишній світ, навчаються правильній вимові слів, а це сприяє їх інтелектуальному розвитку. Науковці Б. Теплов, Д. Менджеріцька, Е. Трусова, Н. Карпинська визнали актуальною проблему освіти і виховання дітей засобами театралізованої діяльності.

Мовленнєвий розвиток – це складний психологічний процес, який не зводиться до простого відтворення дитиною почутої мови, а визначається мірою сформованості знань, умінь та навичок дитини і виявляється в соціальній та інтелектуальній активності у колі оточуючих. Без оволодіння мовою, дитина не зможе в школі здобути міцні знання навіть з базових предметів. Діти опановують не лише особливості виразів рідної мови, а й словесні форми, тобто розповідь, питання, діалог, опис, бесіду [8, с. 151].

Україна вслід за Європою впроваджує нові реформи освіти. Тому запроваджена концепція «Нова українська школа» спрямована на те, щоб виховати всебічно розвинену особистість, що здатна критично та творчо мислити, бути патріотом своєї держави, змінювати навколишній світ на краще. Предметні цілі сучасного уроку української мови максимально наближені до потреб учнів, відображають їхні життєві орієнтири, спрямовують курс на інтенсивний мовленнєво-мислительний, інтелектуальний і духовний розвиток школярів. При цьому розвиток мовленнєвої діяльності учня розглядається як інтегрований показник його особистісного зростання [7].

Театралізована діяльність – це вид художньої діяльності, яка пов'язана зі сприйманням творів театального мистецтва та його відтворенням в ігровій формі через набуті уявлення, враження, почуття. У ході театральної постановки учні мають змогу перевтілитись у кого забажають, відчувати його емоції та спробувати вирішити проблеми, що виникають. Тобто набувають життєвого досвіду через розв'язування різних ситуацій, спілкування між собою, переживання різних видів почуттів тощо [9, с. 16].

Для театралізованої діяльності дітей молодшого шкільного віку використовують різні види театру: ляльковий, пальчиковий, маріонеток, тіньовий, настільний тощо. У вчителя є можливість фантазувати і вигадувати різні види театру для своїх вихованців й обирати найрізноманітніші твори для інсценізації. Усі види мають можливості щодо розвитку мовлення дітей та їхньої ігрової діяльності: це розвиток уяви, пам'яті, творчості, складання та доповнення сюжету (сценарію), відтворення діалогів та монологів тощо. Діти молодшого шкільного віку під час театралізації мають змогу отримати зразки правильного, чіткого, красивого зв'язного мовлення, насиченого образними та

художніми виразами, надбаннями народної творчості (прислів'я, приказки), фразеологізмами. У дітей розвивається два види мовлення: монологічне й діалогічне [3, с. 46].

Театралізована діяльність впливає на формування майстерності мовлення. Безпосередність словесної дії вимагає від читця, мовця не тільки знань теорії та методики, навичок та умінь виразного читання, а й добре виробленої техніки мовлення – комплексу теоретично-практичних основ вимови (досконале володіння мовним апаратом, уміння правильно користуватися мовою і мовленням) [2, с. 74].

Участь у театралізованій діяльності активно впливає на формування техніки мовлення:

- дихання як фізіологічної основи мовлення;
- голос як головний інструмент читця;
- дикція як уміння чітко вимовляти звуки, слова, вирази;
- орфоепія як правильна літературна вимова [4, с. 5].

Дихання є важливим фактором мовлення, від якого залежить сила і рівномірність звучання, зміст і краса мовлення взагалі. Дихання є основою звукоутворення, воно залежить від того, які саме м'язи беруть участь у роботі дихального апарату, його поділяють на чотири типи фонаційного дихання: ключове, грудне, діафрагмальне, комбіноване. Голос – це надзвичайно тонкий, поліфункціональний інструмент: він змушує чути не лише вухо, але й очі – голосом можна відтворити будь-яку картину, створити образ, передати емоції. Сила голосу регулюється вільно. Вона залежить здебільшого від напруження мовленнєвого апарату і від сили видиху повітря. Основними властивостями голосу є звучність (дзвінкість), темп, чистота читання, рухливість (гнучкість). Дикція – це чітка правильна вимова кожного мовленнєвого звука, правильна, виразна артикуляція, засіб якісного розрізнення звуків мовлення. Дикція – важливий компонент культурної мови: уміння правильно вимовляти всі голосні та приголосні. Орфоепія – це сукупність правил вимови, наголошування та інтонації [4, с.16]. Отже, під час театральної постановки, усі ці види техніки мовлення реалізуються та розвиваються.

Вчитель може використовувати у своїй роботі з дітьми театралізацію як на уроці, так і в позаурочних виховних формах. Театралізація вимагає кропіткої підготовки. Діти повинні досконало знати місце, де відбуваються події, про що твір, значення кожного персонажа і вчитись передавати його стан, емоції тощо. Підготовка відображається не лише у виготовленні декорацій та підбірці костюмів, а й у грі акторів. Вчителів необхідно займатися не лише організацією, розвитком творчих здібностей у процесі театралізованої діяльності молодших школярів, а й розвивати мовлення дітей. Шляхи удосконалення мовленнєвих здібностей: повтор тексту чи ролі, наповнення речень різними художніми засобами (епітети, метафори, порівняння тощо), фразеологізмами, правильною вимовою, темпом, наголошування у словах. Ці шляхи сприяють зміцненню пам'яті, виробленню правильної, виразної літературної мови. Спільна підготовка до театралізованої вистави сприяє конкретному діалогові між її учасниками [1, с. 25].

«Вчитель має навчити дитину формувати свою думку, позицію та висловлювати її чітко, зрозуміло, правильно. Цьому сприятиме педагогіка партнерства між учнем та вчителем, яка означає спілкування, взаємодію та співпрацю між ними, як рівноправними учасниками освітнього процесу. У стосунках виховувати повагу один до одного, навчати взаємодіяти в групах і враховувати інтереси оточуючих через формування критичного, піклувального мислення у молодших школярів. Компетентний педагог також орієнтується на дитину, розуміє її та виховує на морально-етичних цінностях» [2, с. 54].

Таким чином, театралізована діяльність дітей в молодшому шкільному віці є ефективним засобом розвитку мовлення. Діти мають можливість розвивати свої інтелектуальні, творчі здібності, формувати креативне мислення та комунікативні навички. Вони не лише знайомляться з навколишнім світом за допомогою театру, але і роблять свої висновки, аналізують, узагальнюють. За допомогою театралізованої діяльності в учнів формуються навички зв'язного мовлення, поповнюється словниковий запас, правильна інтонація, темп, наголошення слів тощо. Мовлення молодших школярів в процесі театралізації стає виразнішим, чіткішим та правильним.

Література

1. Амацьєва О.П. Театральні-ігрові діяльності як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку / О.П. Амацьєва, Л.М. Макарова. – К.: Освіта, 1994.
2. Артемова Л. В. Театр і гра / Л. В. Артемова. – К., 2002. – 291 с.
3. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до семи років / А.М. Богуш. – К.: ВД «Слово», 2004. – 376 с.
4. Ворожейкіна О. М. Театральна вітальня / О. М. Ворожейкіна. – Х. : Вид. група «Основа», 2010 р. – 207 с.
5. Демченко О.П. Формування соціальної компетентності дітей з особливими потребами у процесі використання виховних ситуацій / О.П.Демченко // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова : серія 19. Корекційна педагогіка та соціальна психологія : зб. наукових праць. – К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2011. – С.60-63.
6. Казьмірчук Н.С. Особливості підготовки вчителів початкових класів до реалізації принципу наступності дошкільної та початкової ланок освіти // Наукові записки: зб. матеріалів науково-практичної конференції викладачів та студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Серія «Мистецтво» / За ред. Л.В.Старовойт. – Вінниця, 2018. – С. 89-93.
7. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]- Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
8. Психолого-педагогічні науки : зб. наук. пр. / Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 1996. – С.151-152.
9. Сиротич Н. Попередження синдрому „соціокультурного споживача” засобами театралізованої гри / Н. Сиротич // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. – №9. – С. 15-19.

373.2.091.33:792

О. Мельник,

здобувач ступеня вищої освіти магістр»

Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

O.Melnyk,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ МИСТЕЦТВА В ОСВІТНІЙ РОБОТІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ORGANIZATION OF THEATRICAL ACTIVITIES FOR SENIOR PRESCHOOL AGE CHILDREN AS ONE OF THE WAYS OF EFFECTIVE USE OF ART IN THE EDUCATIONAL WORK OF PRESCHOOL INSTITUTIONS

Анотація. В статті розглядаються питання використання мистецтва в освітній роботі старших дошкільників. Аналізуються педагогічні умови організації театральної діяльності дітей старшого дошкільного віку. Автор статті визначила необхідність підведення старших дошкільників до усвідомлення специфіки різних видів театального мистецтва, мотивування в них стійкого інтересу до мистецтва театру, готовності до творчої діяльності.

Ключові слова: старший дошкільний вік, освітня робота, театралізована діяльність, гра-драматизація.

Annotation. The article considers the use of art in the educational work of senior preschoolers. Pedagogical conditions of the organization of theatrical activity of senior preschool age children are analyzed. The author of the article identified the need to bring older preschoolers to understand the specifics of different types of theatrical art, motivating them to a lasting interest in the art of theater, readiness for creative activity.

Keywords: senior preschool age, educational work, theatrical activities, play-dramatization